

ARISTOTEL

- 384 – 322 pr. n. št.
- »Platon mi je drag, a še dražja mi je resnica.« □ spoštuje svojega učitelja, z njim pa se ne strinja v vsem.
- **Kritiziral je svet idej:** »preveč onostranski (nadzemeljski, abstrakten).«
- Zanimati se moramo za svet tukaj (materialni svet, ki nas obdaja). Zanima nas konkreten človek.
- Izhajal iz bogate meščanske družine.
  - o Oče zdravnik (Aristotel se ukvarja z naravoslovjem) – Nikomah.
  - o 17 let – gre v Atene. V Delfih vpraša starša, s čim naj se ukvarja – s filozofijo.
- V Akademiji je bil najprej učenec, nato učitelj.
- Izučil se je za dobrega znanstvenika, filozofa.
- Lastnosti: Redoljuben, natančen, velik sistematičnik.
- Razvil je strokovni jezik (ki se še danes ponekod uporablja).
- **Do renesanse ta njegova znanost nekaj pomeni, uporabljajo ta jezik.**
- **Učitelj Aleksandra Velikega** (13 let) – dobro prijateljstvo, 3 leta.
  - o Aleksander Veliki mu je pomagal finančno – materialni pripomočki, ustanovil je knjižnico in prvi botanični vrt v Evropi.
  - o S tem je pokazal veličino Aristotla.
- **Aristotel je dolga leta veljal za avtoriteto.**
- **Področja:** fizika, biologija, astronomija. Na teh treh področjih je bila znanost vidna do renesanse (so se naslanjali nanjo). Začetki psihologije (*O duši*), etika (*Nikomahova etika*), metafizika (začetnik), uradni začetnik logike, začetnik literarne teorije, retorike, zgodovine, filozofije.
- Ustanovil je svojo šolo: **licejska šola ali likej**.
  - o Park, drevoredi, stebrišče s streho.
  - o Se sprehajajo.
  - o Sprehajalci □ peripatetiki.
  - o Učili so se biologije, fizike, astronomije, goli telovadili, počivali, filozofirali.
  - o Odprt tip šole (ne tako kot pitagorejska).
  - o Sofističen način.
  - o Aristotel pisal knjige (400-1000).

Štirje vzroki

- Če hočemo nekaj narediti, moramo iti skozi 4 vzroke:
  - o **Materialni vzrok** (npr. cement, opeka)
  - o **Formalni vzrok** (načrt hiše; kar ti nekaj opredeli).
  - o **Dejavni vzrok** (delavci, zidarji, lastnik ...)
  - o **Smotrni vzrok** (mora biti povsod; čemu/zakaj smo postavili hišo?).
- Vsaka stvar ima svoj namen.
- Ni nujno, da samo predmet postavimo preko vzrokov.

Prvo gibalno

- Z Aristotlom se filozofija zopet premika k bogovom.
- Želel je priti do 1 začetka.

- **Bog (1. gibalno) je zanihal svet (kozmos) v gibanje. Ne vpliva pa na nadaljnje dogodke.**
Razmišljal je v obratni smeri, zdi se mu, da pridemo do 1. vzroka = prvo gibalno = bog.
- **Aristotel se je zmotil: zagovarjal je geocentrizem.**
  - o Cerkev se zamajajo tla, ko pride Kopernik □ ljudje ne verjamejo (če se je zmotil pri tem, se je tudi pri bogu).
- Podcenjeval je ženske – tudi to se pozna pri krščanstvu. »Ženski nekaj manjka, je nepopoln moški«. Moški da formo, ženska (je drugotna) da materijo.
Moški da seme, ženska samo čaka.
Npr. kos neoblikovanega lesa, ki ga nekdo oblikuje in mu da formo, da je več vredno.
- Človek je srečen samo, če lahko uporablja vse svoje lastnosti in možnosti.
  - o Vprašanje je, kako človek spozna svoje lastnosti – problem sodobnega sveta.
  - o Zakaj se ne poznamo dovolj? □preusmerja nas tempo, dogodki ...
- **Obstajajo 3 forme sreče (vse 3 morajo biti zadoščene, da smo srečni):**
  - o **Življenje v slasti in zadovoljstvu.** (biološke potrebe; hrana, pijača, spolnost, okolica).
  - o **Živeti kot svoboden in odgovoren državljan.** (samo svoboda ni dovolj – anarhija; nesvoboda ustvarja svobodo).
  - o **Živeti kot raziskovalec in filozof.** (da spoznavaš sebe, okolje, raziskuješ)
- Poudarja zlato sredino pri vseh stvareh

Lestvica narave

- Ločimo **žive in nežive reči**.
- **Nežive** so tiste, ki v sebi nimajo vrojene možnosti spreminjanja.
- **Žive reči** Aristotel deli na **žive rastline in živa bitja**.
- **Živa bitja** pa deli na **živali in ljudi**.
- Vse žive stvari lahko sprejemajo hrano, rastejo, se razmnožujejo, čutijo svet okoli sebe in se gibljejo.
- Ljudje pa lahko tudi mislijo.

Ideje in posameznosti

- **Posamezna bitnost:** je neka konkretna stvar/bitje (ne zanima nas svet idej, ampak tostranstvo).
- **Forma** je aktivni princip biti (doda neko vrednost materiji).
- **Materija** je pasivni princip biti (samo čaka).
- Ena brez druge ne moreta.

Logika

- Obstajata trda in mehka logika.
- **Mehka logika:**
  - o Element pripada, ne pripada ali delno pripada množici.
  - o Rečemo ji tudi **fuzzy logika**.

- o V znanosti, ko ni jasnih mej (npr. psihologija, medicina – visoka T – vzeti tableto ali ne).
- o V tehniki – tehnika, ki uporablja senzorje, da se potem stroj obnaša bolj sprejelnjivo.
- **Trda logika:**
  - o Tradicionalna logika.
  - o To, kar je razvijal Aristotel.
  - o Ali element pripada množici ali ne?
  - o Aristotel je oblikoval tudi **formalno logiko**, ki je zasnovana na osnovi oblik ali form stavkov:
    - **Splošni trdilni stavki.** Npr. vsi ljudje so sesalci.
    - **Splošni nikalni stavki.** Npr. noben človek ni rastlina.
    - **Delni trdilni stavki.** Npr. Nekateri ljudje so črnolasi.
    - **Delni nikalni stavki.** Npr. nekateri ljudje niso črnolasi.
  - o **Sklepanje ali silofizem** □3. varianta (sklep) je izpeljal s pomočjo 2. stavkov.

Kategorije pri Aristotlu (posamezna bitnost)

- **Naloga kategorij:** čim bolj natančno določimo/opredelimo konkretno bitje ali stvar.
- Nadkategorija: ROD: strpno bitje.
  1. **bitnost** (kaj): Neža je strpno bitje.
  2. **kvaliteta** (kakšno): Neža je prijateljska, sočloveška ...
  3. **kvantiteta** (kolikšno): Neža je zelo strpno bitje.
  4. **relacija** (v odnosu do česa): Neža je strpna do vseh ljudi (ne glede na rasno pripadnost).
  5. **čas** (kdaj): Neža je strpna vedno, razen, kadar se ji mudi.
  6. **mesto** (kje): Neža je strpna povsod.
  7. **položaj** (v kakšnem položaju se nahaja):
  8. **stanje** (v kakšnem stanju): V treznem, zdravem.
  9. **delovanje** (kaj počne): Je šolajoča oseba.
  10. **trpljenje** (kaj prestaja): Ni ji vseeno za to, kar se dogaja.